

Kunnskapsdepartementet
Opplæringsavdelingen
P.b. 8119 Dep
0032 Oslo

Oslo, 12.11.2009

Høringsvar – NOU 2009:18 Rett til læring

Det vises til høringsbrev datert 22.07. 2009 Innstilling fra utvalget for bedre læring for barn, unge og voksne med særskilte behov.

Norsk senter for studier av problematferd og innovativ praksis (Atferdssenteret) er tildelt et nasjonalt ansvar for å styrke kunnskap og kompetanse i arbeidet med alvorlige atferdsproblemer blant barn og unge. Senteret har siden 1999 hatt et nasjonalt ansvar for bl.a. å implementere PMTO-behandlingsprogram (Parent Management Training-Oregon modellen), og har siden 2002 utviklet den skoleomfattende tiltaksmodellen PALS (Positiv atferd, støttende læringsmiljø og samhandling). Behandlingsprogrammet PMTO, forebyggingsprogrammet TIBiR (Tidlig innsats for barn i risiko) og PALS utgjør en helhetlig innsats rettet mot skoler – og familier som har barn i alderen 3 til 12 år for å styrke sosial kompetanse, forebygge og mestre atferdsproblemer.

Til sammen deltar 152 skoler fra 49 kommuner fra hele landet i implementeringen av PALS i skoleåret 2009/10. Det omfatter 5 % av landets skoler med hele 35000 elever. Til sammen 41 ansatte i PPT og Statped er ansvarlige for opplæring og veiledning av skolene.

Tidlig innsats og forebygging

Utvalget påpeker at forskningsbasert kunnskap om utvikling av problematferd tilsier at man legger stor vekt på forebyggende innsatser på flere nivåer når det gjelder barns oppvekstmiljøer generelt. Undersøkelser viser at mellom 7 og 12 % av elevene i alderen 10-17 år har atferdsproblemer, og at de utgjør den største gruppen av barn og unge med problemer og vansker i skolen. Det er derfor svært viktig at skolen har gode strategier som tar sikte på å legge til rette for et godt undervisnings- og læringsmiljø. Skoleomfattende tiltak som retter seg mot alle elever, vil redusere faglig og sosial problemutvikling og øke trivsel og mestring. Gruppebaserte og individuelle tiltak vil imøtekomme behov hos elever

**NORSK SENTER
FOR STUDIER
AV PROBLEMATFERD
OG INNOVATIV PRAKSIS**

med problemer som trenger ekstra oppfølging. En viktig forutsetning for å profesjonalisere skolen i et slikt arbeid, er at hele personalet deltar i en kollektiv satsing over tid for å øke kompetansenivået for systemrettede tiltak. Rapporten "Forebyggende innsatser i skolen 2006" fastslår hvilke program/modeller for forebygging av problematferd og utvikling av sosial kompetanse som viser dokumenterte resultater. PALS er en av dem. Det er derfor av stor betydning at det legges til rette for at evidensbaserte modeller tilbys skoler og kommuner som har behov for dem, og at det sikres nødvendig opplæring-, veiledning- og oppfølgingskapasitet.

Internasjonale studier påpeker en klar sammenheng mellom elevers problematferd, skolefaglige- og sosiale vansker. Sterkere vektlegging av tidlig innsats når det gjelder lesing og matematikk vil bidra til økt mestring og positive opplevelser hos unge som står i faresonen for å utvikle problematferd og senere skjevutvikling. Undersøkelser som er foretatt blant innsatte i norske fengsler, viser at 38 % har lesevansker og 48 % har matematikkvansker i varierende grad. Det er derfor mye å hente på å legge forholdene til rette for tidlig identifisering (screening) og tidlig intervensjon på lavest mulig innsatsnivå både på det skolefaglig og sosiale området. Utvalget understreker betydningen av at gode kartleggingsverktøy og systematisk oppfølging må utgjøre grunnlaget for å vurdere elevenes mestring og fremgang. I den forbindelse kan nevnes at Atferdssenteret har igangsatt et prosjekt for videreutvikling av PALS. Prosjektets målsetning er at systematisk innsats basert på tidlig identifisering av elevenes risikoutvikling for atferdsmessige-, skolefaglige- og/eller sosiale vansker, nøyaktig vurdering av tiltaksbehov og utbytte av tiltakene ("Respons to Intervention" - RtI) i lavere klassetrinn, skal redusere behovet og omfanget av mer ressurskrevende spesialpedagogiske tiltak senere. Basert på kunnskap om at gode leseferdigheter er grunnleggende for annen skolefaglig utvikling, vil det skolefaglige området avgrenses til vurdering, intervensjon og oppfølging av elevenes leseferdigheter i forhold til barneskolens ordinære kompetansemål for klassetrinnene.

PP-tjenesten og Statped tettere på

Atferdssenteret støtter utvalgets forslag om at PP-tjenesten skal videreutvikle kompetanse på læringsmiljø, problematferd og sammensatte lærevansker.

I samråd med Utdanningsdirektoratet ble det i 2002 organisert en regionsmodell for videre implementering av PALS. I regionene Nord, Vest og Øst er det etablert PALS-regionenkoordinatorer fra Statped som i samarbeid med Atferdssenteret, har et overordnet ansvar for PALS-virksomheten i sine respektive regioner. Regionskoordinatorene er ansatt ved sentrene for sammensatte lærevansker (Øverby, Torshov, Statped Vest (Eikely og Sandane), Statped Nord (SEAD) og Midt-Troms PPT). Regionleddets kompetanse og ressurser er helt nødvendig for å vedlikeholde og kvalitetssikre eksisterende og ny innsats i PALS både når det gjelder skoler og veiledere. Det henvises til en betydelig forskningslitteratur som understreker at implementeringskvalitet på mange nivåer er en helt nødvendig forutsetning ved innføring og vedlikehold av metoder og programmer.

Atferdssenteret tar ikke stilling til utvalgets forslag om nedleggelse av sentrene for sammensatte lærevansker, men er nødvendigvis opptatt av hvordan en eventuell nedleggelse får innvirkning på den fremtidige organisering av det regionale leddet i implementeringen av PALS. En mulig løsning er at det etableres tyngdepunktstillinger ved sentrale PP-tjenester i regionene for å ivareta denne funksjonen. En lignende modell er allerede utviklet i nord hvor regionskoordinatoren for PALS i Nordland, Troms og Finnmark plassert ved Midt-Troms PP-tjeneste, men lønnes av Statped Nord. En annen løsning er at regionskoordinatorene ansettes direkte ved Atferdssenteret. Det kan også tenkes andre løsninger.

Utvalget foreslår at Lillegården kompetansesenter etableres som et Nasjonalt senter for læringsmiljø og problematferd. Lillegården har nå et nasjonalt ansvar for LP-modellen på samme måte som Atferdssenteret har et nasjonalt ansvar for PALS. Det er derfor viktig å påpeke at PALS bør gis de samme betingelser som LP-modellen i en videre satsing på begge modellene.

Med vennlig hilsen

Helle Sandvik
Daglig leder

Wilhelm Meek-Hansen
Spesialrådgiver PALS